

DIE KULTUR DER BOSNIAKEN

DIE MUSLIMISCHE KOMPONENTE

در. اسماعيل باليتش

ثقافة البشناق الإسلامية

DRUCK: UNIVERSITÄTSBUCHDRUCKER ADOLF HOLZHAUSENS NFG., 1070 WIEN

ispunjava okolni prostor. U ovoj ornamentici se veoma često pojavljuju arapska slova u obliku medaillona ili bordure – motiv, koji osobito na starijim bakrenim posudama djeluje dražesno⁶.

S istančanim osjećajem za stil preuzimani su arapski i perzijski motivi takodjer u tehnici pupčastih šara na metalnim predmetima, posebno ibricima i fenjerima. U novijim radovima ove vrste ima i renesansnih i baroknih uticaja. Ovi se pojavljuju krajem 18. stoljeća u toku postepenog otvaranja Turske prema Europi⁷.

Samosvojnost bosanskog umjetnog zanatstva je dolazila do osobito jakog izražaja u filigranskim radovima i u proizvodnji domaćih tkanina.

Tehnikom tauširanja su se obilno služili puškari i nožari. Ova se tehnika u starije doba sastojala u graviranju ornamenta u čelik: u urezotine na smekšanoj kovini stavljala se srebrna ili zlatna žica, da bi se poslije umješnim udaranjem malim čekićem sljubila s osnovnom masom. Većinom je to bio plitki ornamenat, ali se nekada pojavljivao i u obliku skladno raspodjeljenog izbočinskog ukrasa, koji je veoma plastično djelovao⁸.

Majstor Husayn Ħalfa je izradio handžar, koji je 1843 darovao Miloš Obrenović austrijskom caru Ferdinandu I. To je bosanski rad najplemenitijeg kova. Oštrica je ukrašena stiliziranim cvijetnim motivima i kaligrafskim urezima, dok su korice obložene srebreno-zlatnom prevlakom i nizovima pričvršćenih koralja. Ovom objektu, koji se čuva u zbirci oružja Nove carske palače u Beču, nema – za vrijeme njegova nastanka, 1804, i za njegovu vrstu – premca⁹.

U okolini Visokog, muslimanski seljaci su izradjivali drvene muzičke instrumente (svirale i frule) kao i lijepe lule za pušenje. Čibuci od jasmina izvozili su se iz Bosne u Egipat. Lončarstvo u Kiseljaku kraj Fojnice imalo je takodjer značaj umjetnog obrta. Za vrijeme turske uprave izradjivani su širom Bosne bogato ukrašeni šatori, kese za prah i streljivo, kožni povezi za Kur'an i izvadke iz njega (en'amluke). Mostar je bio na glasu po proizvodnji učinjene kože, posebno one u crvenoj boji.

Tradicionalni filigranski radovi u zlatu, srebru i bakru predstavljaju radinost koja je još uvijek živa i cvate, a starinska vještina rezbarenja u drvetu se takodjer održala. Rezbarenje reljefa (slike u reljefu) je specijalnost izvanrednog majstora Ismaila Mulića (rodjen 1895). Njegova kuća i radionica

⁶ *Čiro Truhelka*, Die dekorativen Künste in der bosnischen Metall-Industrie. *Wakit*, bosnisch-hercegovinischer Auskunfts-Kalender f. das Jahr 1889 (Sarajevo 1889), str. 43. Čuven bakrorezac je bio Sarajlija *Salih Bektić* iz 19. st.

⁷ *Ibidem*, str. 48.

⁸ Na istom mjestu, str. 54.

⁹ *Bruno Thomas*, Aus der Waffensammlung in der Neuen Burg zu Wien: Orientalische Kostbarkeiten. *Bustan* 4./5. 1963/64, 4, str. 125.

nakitom, slikanjem behara, grančica i lišća, ružica i medaljona. Ove potonje je najradje ispunjavao zlatnom ili crvenom bojom.

Kaligrafija i minijaturno slikarstvo su u zamašnoj mjeri bili primjenjivani i na tkaninama, drvetu i kovini. O tome se sačuvao živ spomen i u narodnoj pjesmi. Na bosanskim vezovima susrećemo prastare slikarske motive, kao scenu s dva papagaja i ribama, koja potječe iz Irana sasanidskog vremena.

Budući da se dio navedenih umjetničkih imena u južnoslavenskoj nauci obično navodi u slavenskim varijantama, vrijedno je donijeti listu, iz koje se mogu vidjeti obe varijante (orijentalna, na jednoj, i južnoslavenska, na drugoj strani):

Ayyūbī	Ejubović
Eyyūbīzāde	Ejubović
Aq̄hīšārī, al-	Prušćak
Aq̄ovalzāde	Bjelopoljac (pravije: Bjelopoljčević)
Bašeski	Bašeskija
Begtāšīzāde	Bektašević
Bosnah	Bošnjak
Bosnawī, al-	Bošnjak, Bosanac
Belgrādī, al-	Beogradjanin
Beyādī, al-	Bejazić
Čadorġīzāde	Čadordžić
Defterdārī	Defterdarević
Dizdārīzāde	Dizdarević
Faġīnzāde	Faginović
Fočawī, al-	Fočanin, Foćak
Fōničawī, al-	Fojničanin
Gločewī, al-	Gločević
Gradačawī, al-	Gradačanin
Gračanī, al-	Gračanović
Mostārī, al-	Mostarac
Newesīnī, al-	Nevesinjac
Nikšičewī, al-	Nikšićanin
Orahowī, al-	Orahovljanin, Orahovac
Pašozāde	Pašić, Pašović
Podgoričawī, al-	Podgoričanin
Požegī, al-	Požezanin
Prozorī, al-	
(Buruzūrī, al-)	Prozorac
Raġabpašazāde	Redžepašić
Qalayġīzāde	Kalajdžić
Qarabegzāde	Karabegović
Qazanġī	Kazandžić
Qostayničawī, al-	Kostajničanin
Ša' bānzāde	Šabanović
Sarāyī, as-	Sarajlija
Šoqullu (Soqollu)	Sokolović
Tašliġalī	Pljevljak
Uskopyawī, al-	Uskopljanin, Skopljak
Uzičewī, al-	Užičanin
Wisogawī, al-	Visočanin
Za'farānī	Zafranija

TABLA XII

Počitelj na Neretvi s tipičnom muslimanskom arhitekturom